

Tóth Károly művészettörténész:

Emlékezés Fülöp Erzsébetre

Minden hódmezővásárhelyi művészetszerető embert megrendített a hír, hogy 2020. december 3-án elhunyt Fülöp Erzsébet, Tornyai-plakettel díjazott festőművész, a hódmezővásárhelyi Bethlen Gábor Református Gimnázium nyugalmazott rajztanára.

Fülöp Erzsébet 1937. október 3-án született Orosházán egy többgyerekes MÁV-tisztviselői család legidősebb gyermekeként. Kiemelkedő rajz tehetségére hamar felgyeltek, így szülővárosában Kerti Károly Munkácsy-díjas festőművész vezetésével sajátította el a rajzmesterség alapjait. 14 évesen felkerült a budapesti az Képző- és Iparművészeti Gimnáziumba, a „kisképzőbe”, ahol 1957-ben végzett Németh László festőművész osztályában. Élete egyik meghatározó, jelentős traumája is ezekben az években érte. 1956. november 7-én kollégiumi társát, az önkéntes ápolóként dolgozó Magyar Katalint halálos lövés érte munka közben a Szófia utcában. Erről sokáig nem beszélhetett, de később is szeretettel ápolta emlékét és képet is festett az emlékére. Az érettségit követően több osztálytársához hasonlóan a Képzőművészeti Főiskolán folytatta tanulmányait. Itt a korszak jelentős murális festője, Domanovszky György, és az egykori Bauhaus-növendék, az ugyancsak Orosházáról származó Pap Gyula osztályába járt. A főiskolás évek alatt anatómiát a legendás Barcsay Jenőtől, művészettörténetet pedig Végvári Lajostól tanult, akikre később is szívesen emlékezett vissza. Főiskolás évei alatt ismerkedett meg a Szabó Iván szobrászművész vezette hódmezővásárhelyi nyári művészteleppel, amelynek hangulata szülővárosára, Orosházára emlékeztette. Először 58 évvel ezelőtt, 1962-ben jelentkezett alkotással a hódmezővásárhelyi Őszi Tárlaton, ahol azóta is folyamatosan részt vett. Ennek legnagyobb elismeréseként 1981-ben elnyerte a tárlat fődíját, a Tornyai-plakettet.

Már megkapta hódmezővásárhelyi műtermét, amikor 1960-as évek közepétől óraadó rajztanári állást vállalt az orosházi Szántó Kovács János Gimnáziumban, ahol többek között sikerült megszerettetnie a művészetet a későbbi kiváló műgyűjtővel, Kovács Gáborral, a Kogart megálmodójával. A két város között ingázást feladva 1979-től az akkor fénykorát élő hódmezővásárhelyi Bethlen Gimnázium rajztanára lett, ahol nyugalomba vonulásáig dolgozott. Bethlenes tanárként vásárhelyi diákok százait tanította rajzra és műalkotáselemzésre. Számára a tanítás több volt munkánál, és nem véget a kicsöngetéssel, hanem az órákon túl is folytatódott. Számtalan szakkört, délutáni órát tartott, diákjait mindig pluszmunkára ambicionálta, mindig megtalálva az évfolyamok tehetséges, arra nyitott tagjait. Az 1990-es években tartott rajzórát az akkor még kissé poroszos iskolai szellemmel

ellentétben a kreativitás kibontakozásának legfőbb terepévé tette. Az őt ismerők jól tudják, mindez nem állt ellentétben csendes, visszahúzódó és inkább szemlélődő alkatával. Diákjait fotózásra, videózásra, az informatikai eszközök és lehetőségek kihasználására biztatta, sokakat tanulmányi versenyekre is elküldött, benevezett. Az 1990-es évek végén is rácsodálkozást váltott ki bennünk, akkori diákjaiban, amikor 1956. október 23-ának estéjére személyes emlékeket idézett fel a rajzóráján, és elmondta, kisképzős diáktársaival együtt hogyan vonultak a forradalmi tömeggel a pesti utcákon, a szabadság egy gyorsan tovatűnő percében.

Fülöp Erzsébet egy klasszikus tanártípus megtestesítője volt, aki nem csak oktatni, hanem nevelni is akart. Kérdéseivel, problémafelvetéseivel gondolkodtatott és teljesítményre sarkallt, kritikus hozzászólásaival pedig ösztönzött, kritikai gondolkodásra biztatott. Sokszor malíciózus keménységgel megfogalmazott véleményében minden ismerőse a dél-alföldi és viharsarki emberek nyakas kálvinizmusát, mindenkori örök ellenzékiségét látta visszaköszönni. Ahogy művészetében, úgy maga körül is mindig az jót és az igazságosságot kereste, a hamist, a felületest és az álszentet elutasította.

Fülöp Erzsébet megtestesítette az alkotó és kutató tanár ideálját is, hiszen rendszeresen részt vállalt a gimnázium kulturális rendezvényeinek szervezésében, évkönyveinek létrehozásában, amellet, hogy elmélyülten foglalkozott a hódmezővásárhelyi festészeti hagyományok kutatásával, ápolásával is. Pályája elején Fülöp Erzsébet személyesen is megismerhette Kovács Márit, Tornyai János festőtárását, akinek elbeszélésein keresztül megelevenedtek a századforduló évei, a vásárhelyi festészet nagy korszaka. Később interjúkat készített, levelezett Máriával, majd a 2000-as évek elején könyvben dolgozta fel a festőnő életművét. A könyv megírásához majd két évtizedig szenvedélyesen tanulmányozta Tornyai János több száz füzetkájában feljegyzett naplójegyzeteit. Kovács Mária és Tornyai János életének tudományos elmélyültségű megismerése közel hozta őt a hódmezővásárhelyi festészeti hagyomány alapítóinak korához, etikai elveihez.

Festészetében mindig is megpróbált hű maradni az alföldi festészet morális hagyományához, saját képeinek világán keresztül bemutatni ennek a régióknak a legfontosabb karakterjegyeit, az itt élő emberek hétköznapi világára reflektálva. Ahogy minden személyes megnyilvánulásából, így képeiből is hiányzik a nagyot mondani akarás erőltetettsége. Művészetete nem újító, hanem tudatosan és következetesen formált és mélységeket megérteni akaró volt. Az 1960-as évek végén kialakult színvilágát, a horizontális vonalak és vertikális alakok kettősségére épülő kompozíciót még főiskolai élményeire alapozva hozta létre és tartotta meg élete végéig. Örömmel vallotta magát az 1960-as években megerősödő vásárhelyi iskola tagjának

és igyekezett ennek életben tartásért a maga eszközeivel mindig tenni is valamit. Minden diákját elvitte az Őszi Tárlatokra, a Tornyai Múzeumba, Alföldi Galériába, és igyekezett bemutatni neki Hódmezővásárhely páratlan művészeti, néprajzi, régészeti értékeit. A népi kultúrához fűződő szeretettől vezérelve műtermében is a hódmezővásárhelyi és a dél-alföldi népművészet kiemelkedő értékeivel vette körül magát. Egy 2010-ben adott hosszabb interjúban így összegezte saját pályáját: „Úgy vélem, hogy munkáim bensőséges atmoszférát sugároznak, amelyen az alföldi táj és a benne élő emberek világát sikerült jelképi erővel átítatott expresszív művekben megörökítenem, s általuk gazdagítanom a vásárhelyi festészet legjobb eredményeit.”

A 2020-as év első fele és az első karantén időszaka rossz érzésekkel telt Fülöp Erzsébet számára, ám családtagjai és barátai telefonhívásait, leveleit nagy hálával fogadta. Az ősz beállta előtt Az élet novembere címmel festette meg utolsó művét, amelyet beküldött az idei, novemberre halasztott 67. Őszi Tárlatra is. A kép címadása megrendítő előérzetnek bizonyult. Még súlyos betegen, kórházi ágyán fekvé is foglalkoztatták készülő katalógusának tervei és egyéb festészeti feladatai. Fülöp Erzsébet 2020. december 3-án megtért Teremtőjéhez. Emléke alkotásaiban tovább él!

Isten nyugosztalja, Erzsi néni!

Tóth Károly művészettörténész, 1999 és 2002 között Fülöp Erzsébet tanítványa a hódmezővásárhelyi Bethlen Gábor Református Gimnáziumban.